

Marek S. Szczepański, Anna Śliz

Pogranicza w perspektywie socjologicznej

Pogranicze. Polish Borderland Studies 2/1, 52-53

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Pogranicza w perspektywie socjologicznej¹

Marek S. Szczepański, Anna Śliz²

Link do artykułu:

http://pogranicze.uni.opole.pl/biblioteka/docs/tom2/szczepanski_sliz_t2n1.pdf

Standard cytowania (APA):

Szczepański, M.S., Śliz, A. (2014). Pogranicza w perspektywie socjologicznej. *Pogranicze. Polish Borderlands Studies*, t. 2, nr 1, s. 52-53.

Pogranicza to obszary obrzeżne państw, które charakteryzują się przede wszystkim kulturowym zróżnicowaniem i długim trwaniem, gdyby posłużyć się terminem Fernanda Paula Braudela, współtwórcy historycznej Szkoły Annales (Braudel 1976, 1977). Współczesna socjologia przyjmuje perspektywę historyczną analizy pogranicza, koncentrując się na badaniu przede wszystkim kontaktów społeczno-kulturowych pomiędzy dwoma lub większą liczbą narodowych, etnicznych grup, a także cywilizacji, których efektem jest specyficzna rzeczywistość społeczno-kulturowa, ekonomiczna i polityczna. Jednakże pogranicze, tak definiuje socjologia tę specyficzną rzeczywistość, to nie wyłącznie kontakt odmiennych społeczno-kulturowych światów, ale również nowa jakość tożsamości społecznej i całości kulturowych (Gołdyka 2013: 12-13). W literaturze socjologicznej istnieje rozróżnienie na pogranicze geograficzne i kulturowe. Te pierwsze to przestrzeń wzdłuż granic państw. Drugie, to obszary peryferyjnie ułożone, gdzie wśród mieszkańców istnieje świadomość społecznej odrębności, a regionalny układ kultury to wieloletnie przenikanie kultur i tradycji o zróżnicowanej proveniencji (Szczepański 1999: 13). To świat nieredukowalny do żadnej konkretnej kultury, ale zawierający w sobie zarówno elementy wywodzące się z różnych kultur, jak i specyficzną, sobie tylko przypisaną wartość.

Pogranicze to terytorium zderzania kultur, które prowadzi zarówno do zgodnej koegzystencji, jak i konfliktów, często w sferze symbolicznej. Pogranicze to ludzie i ich światy, gdzie zakorzenieniu we własnej kulturze towarzyszy równocześnie uczestnictwo w wielu odmiennych systemach kultur. Zasadniczą kwestią pogranicza pozostaje przestrzeń, która kolejno skupia wszelkie cechy społeczno-kulturowe, ekonomiczne i polityczne przypisane pograniczom. To przestrzeń, w ramach której występują trwałe i wieloaspektowe

- 1 W poniższym opracowaniu wykorzystano bardzo mały fragment z większej całości: Śliz, A., Szczepański, M.S. (2013). Borderland in sociological perspective. The case of the Polish-Czech border (Pogranicza w socjologii. Przypadek pogranicza polsko-czeskiego). W: J. Kiszta (red.), *BlueNotes 1*. Ostrava: ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum.
- 2 Prof. Marek S. Szczepański – kierownik Zakładu Socjologii Rozwoju w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Śląskiego, kierownik Zakładu Socjologii Rozwoju Lokalnego i Regionalnego w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Opolskiego; dr hab. Anna Śliz prof. UO – pracownik Zakładu Socjologii Rozwoju Lokalnego i Regionalnego w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Opolskiego.

kontakty pomiędzy różnymi grupami kulturowymi. Pogranicza to przestrzenie nawiązywania i utrzymywania kontaktów międzykulturowych, które kształtują więzi między przedstawicielami różnych kulturowych światów.

Literatura:

Braudel, F.P. (1976). *Morze Śródziemne i świat śródziemnomorski w epoce Filipa II, tom 1*. Gdańsk: Wydawnictwo Morskie.

Braudel, F.P. (1977). *Morze Śródziemne i świat śródziemnomorski w epoce Filipa II, tom 2*. Gdańsk: Wydawnictwo Morskie.

Gołdyka, L. (2013). *Pogranicze polsko-niemieckie jako przestrzeń socjalizacji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Szczepański, M.S. (1999). Region pogranicza kulturowego w perspektywie socjologicznej (przypadek Górnego Śląska). W: L. Gołdyka i in. (red.), *Transgraniczność w perspektywie socjologicznej. Kontynuacje*. Zielona Góra: Lubuskie Towarzystwo Naukowe.

Szczepański, M.S., Śliz, A. (2013). Borderland in sociological perspective. The case of the Polish-Czech border (Pogranicza w socjologii. Przypadek pogranicza polsko-czeskiego). W: J. Kiszta (red.), *BlueNotes 1*. Ostrava: ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum.